

Az Amnesty International Magyarország és a Magyar Helsinki Bizottság véleménye az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvény tervezetéről

2025. április 25.

A bírakkal lefolytatott egyeztetéshez és a társadalmi konzultációs folyamathoz fűzött megjegyzések

A Magyar Bírói Egyesület (MABIE) tájékoztatása¹ szerint a bírának 2025. április 4., péntek délután küldték ki az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2025. évi törvény tervezetét (a "Tervezet")² azzal, hogy a 26 törvény módosítására vonatkozó, 75 oldalas (indokolással együtt 124 oldalas) javaslatra vonatkozó véleményeiket egy-két munkanap alatt küldjék meg a bíróságokra, illetve az Országos Bírói Hivatalnak. Mindez nyilvánvalóan nem elegendő arra, hogy a hétfői-keddi tárgyalási napjuk, vagy egyéb előre tervezett feladataik mellett a bírák időt tudjanak szakítani arra, hogy a Tervezetet kellő alaposággal áttekintsék, értékeljék, és észrevételeiket megtehessek.

A legnagyobb bírósági egyesület, a MABIE arról tájékoztatott,³ hogy a bíróságokat érintő törvénymódosítási javaslatokat hivatalosan nem is kapta kézhez.

A társadalmi konzultáció vonatkozásában pedig felhívjuk a figyelmet arra, hogy a húsvéti szünetet megelőző napon, Nagycsütörtökön tették ki a Kormány honlapjára a Tervezetet. Véleményezésére a konzultációkra vonatkozó minimális, 8 napot biztosították úgy, hogy ebben az időszakban négy nap munkaszüneti nap volt. Így érdemben a konzultációra csak négy nap maradt, és az is a tavaszi iskolai szünetre esett, amikor sok családban szabadságokat vesznek ki.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy sem a bírák észrevételeinek érdemi lehetővé tétele, sem a társadalmi konzultáció érdemi lefolytatása nem valósulhatott meg, ami – a jogszabályi követelményeknek való formális megfelelés ellenére – nyilvánvalóan ellentétes a vonatkozó uniós mérőföldkő azon célkitűzésével, hogy a kormány által az Országgyűlés elé terjesztett valamennyi jogalkotási aktus esetében „*hatékony nyilvános konzultációra*” kerüljön sor.

¹

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0219daGinVV7ahuvyvJyjHhzvxMYOQqVhwwCxXMvMLF5zxSE5JiNvDBBg7veo2Fetul&id=61559072668390

² <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/4/4a/4a7/4a7936f29ef3f54dcb102770419aaba9ec581ab7.pdf>

³ Magyar Bírói Egyesület: Észrevételek az igazságügyi törvények módosításáról szóló tervezethez
<https://www.mabie.hu/hirek/eszrevetelek-az-igazsaguegyi-toervenyekek-modositasarol-szolo-tervezethez>

A bírák továbbfoglalkoztatása – a Tervezet 63. §-ához fűzött megjegyzések

A Tervezet 63. §-a a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényt (a továbbiakban: Bjt.) egy új alcímmel (13/A.) egészítené ki, amely a bíró általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltését követő bírói szolgálati viszonyban történő továbbfoglalkoztatásának szabályait rendezné.

A véleményező szervezetek álláspontja szerint a – részben diszkrecionális és szubjektív megfontolásokon alapuló – továbbfoglalkoztatás lehetősége sérti a bírói függetlenség elvét, és ellentétben áll az Európai Unió jogával.

Az Európai Unió Bíróságának (EUB vagy Bíróság) esetjoga szerint az a kérdés, hogy a hivatalban lévő és a bírói feladatok ellátásához kapcsolódó garanciákban ennél fogva részesülő bírák folytathatják-e a bírói feladatok ellátását a rendes nyugdíjkorhatáron túl is, szorosan kapcsolódik a bírói függetlenséghez, és ekként az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 19. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik [lásd az EUB C-192/18. sz. ügyben (Európai Bizottság kontra Lengyelország II.) hozott ítéletének 98-107. §-ait, valamint 117. §-át].

Ebben a körben az EUB kimondta: a tagállamok szabadon dönthetnek arról, hogy engedélyezik-e a bírói feladatok ellátásának a rendes nyugdíjkorhatáron túli meghosszabbítását, ha azonban így döntenek, „gondoskodniuk kell arról, hogy az ilyen meghosszabbításra vonatkozó feltételek és részletes szabályok ne veszélyeztethessék a bírói függetlenség elvét [...]” (118. §). Ennek elsődleges módja, hogy a mandátum meghosszabbítására vonatkozó érdemi feltételek és eljárási szabályok olyanok legyenek, hogy a jogkereső polgároknak „ne merüljön fel jogos kétség az érintett bírák külső tényezők általi befolyásolhatatlanságát, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességét illetően. [...] E célból fontos többek között, hogy az említett feltételeket és szabályokat oly módon alakítsák ki, hogy a bírák mentesek legyenek minden olyan esetleges késztetéstől, hogy a függetlenségüket veszélyeztető külső beavatkozásnak vagy nyomásnak engedjenek” (119-120. §§). Az EUB szerint a kérdéses szabályoknak nemcsak az utasításokban megnyilvánuló közvetlen befolyás kizárását kell lehetővé biztosítaniuk, hanem az olyan közvetett befolyás kizárását is, amely hatással lehet az érintett bírák határozataira (120. §). Az EUB szerint tehát mind a továbbfoglalkoztatás érdemi feltételeit, mind pedig az eljárási szabályokat vizsgálni kell annak megítélésakor, hogy a továbbfoglalkoztatásra vonatkozó normatív háttér megfelel-e a bírói függetlenség követelményeinek.

Az érdemi feltételek kapcsán az EUB leszögezi, hogy azok akkor elfogadhatók, ha kellően világosak és ellenőrizhetők (122. §), és jelzi, hogy a kifogásolt lengyel szabályozás nem felel meg ezeknek a követelményeknek. A kérdéses lengyel jogszabály „a rendes bíróságok személyi állománya észszerű igénybevételének és a különböző bíróságok munkateréből eredő szükségleteknek a követelményeire” tekintettel tette lehetővé az igazságügyi miniszternek, hogy engedélyezze az ezért folyamodó bírák továbbfoglalkoztatását (lásd az ítélet 19. §-át), és ezt ítélte az EUB túl homályosnak és nem ellenőrizhetőnek.

A bírók továbbfoglalkoztatását érintő döntések meghozatalának eljárási követelményei közül a EUB C-192/18. sz. ítélet kettőt rögzített kifejezetten: az indokolási kötelezettséget és a döntéssel szembeni

bíróági jogorvoslat elérhetőségét. Mivel a lengyel szabályozásból mindkettő hiányzott, így nem volt szükség a további kritériumok kidolgozására és nevesítésére, ugyanakkor a bírói státuszt érintő egyéb döntésekkel (pl. a bírák elmozdításával) kapcsolatos esetjog alapján egyértelmű, hogy az ilyen döntésekkel szembeni jogorvoslatot egy olyan független fórum előtt kell biztosítani, amely „*maradéktalanul biztosítja a Charta 47. és 48. cikkében rögzített jogokat*” (C-192/18. sz. ítélet, 114. §), így – a független és pártatlan bíróság általi vizsgálaton túlmenően – a képviselőhöz és tanácsadáshoz való jogot, valamint a jogorvoslat hatékonyságának egyéb feltételeit.

Amennyiben ezen követelményeket a javasolt szabályozásra vetítjük, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az nem felel meg az uniós jogból fakadó követelményeknek.

Az érdemi feltételeket illetően a bevezetni tervezett szabályozás igazgatási szempontjai („*munkaszervezés, munkaterhelést vagy költségvetést érintő igazgatási szempontok*”) semmivel nem konkrétabbak, mint a homályossága miatt már uniós jogba ütközőnek ítélt lengyel szabályozásban meghatározott kritériumok (lásd fent).

Ugyancsak nem kellően konkrétak azok a szempontok, amelyek alapján eldől, hogy a soron kívüli értékelésnél egy bíró adott esetben alkalmas vagy kiválóan alkalmas értékelést kap. Amint azt a bírálóból álló a Res Iudicata egyesületnek a tervezetről kialakított véleménye is tartalmazza, „*a bíróvizsgálat látszólag objektív szempontokat értékel, mégis egy-egy bíróvizsgáló szubjektuma alapvetően járul hozzá az értékelés eredményéhez, egyáltalán nem mindegy, hogy egy szigorúbb bíró végez bíróvizsgálatot vagy egy kevésbé szigorú*”.⁴ Maguk a bírák is úgy gondolják tehát, hogy a továbbfoglalkoztatásnak a soron kívüli értékelés eredményéhez való illetlen hozzákapcsolása erősen szubjektív elemet hoz be a folyamatba, így a továbbfoglalkoztatásról hozott döntés kellően világosnak és ellenőrizhetőnek nem tekinthető szempontokon fog alapulni, megsértve ezzel az uniós jog bírói függetlenségével kapcsolatos követelményeit, hiszen azt a bírót, aki tudja, hogy tovább szeretne dolgozni a nyugdíjkorhatár betöltése után, e korhatár közeledtével kiszolgáltatottabbá teszi a szervezeten belüli nyomásoknak/elvárásoknak. Amint azt a Res Iudicata egyesület véleménye megfogalmazza: „*nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy az igazgatási vezető hatni tud az eredményre és magára a bíróvizsgáló személyének kiválasztására is, végső soron pedig a vizsgált bíró vizsgálatot megelőző munkavégzésére is.*”⁵

A tervezetben javasolt megoldás az uniós jogból következő eljárásjogi követelményeket sem érvényesíti megfelelően. Bár a soron kívüli értékelés eredményével szemben jogorvoslatot lehet kérni a szolgálati bíróságtól és ugyanez a jogorvoslati út áll rendelkezésre a visszautasítás és a hivatalbóli elutasítás esetére is, az a jogorvoslat, amelyhez a bíró akkor folyamodhat, ha a kérelem engedélyezésének előfeltételei a vonatkozásában teljesülnek, de a kérelem elbírálójának a továbbfoglalkoztatás igazgatási szempontok alapján nem indokolt, nem felel meg a Charta által megkövetelt kritériumoknak. A Bjt. bevezetni tervezett 25/E. § (6) bekezdése alapján ilyenkor a kérelem elbírálójának a bíró továbbfoglalkoztatását indokolt határozatával elutasítja és határozatát egyetértés beszerzése céljából megküldi az Országos Bírói Tanácsnak

⁴ RES IUDICATA Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület: Vélemény az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról, https://resiudicata.hu/wp-content/uploads/2025/04/velemeney-az-igazsagugyi-targyu-torvenyek-modositasarol_RI_20250422-1.pdf, 2. oldal.

⁵ RES IUDICATA Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület: Vélemény az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról, https://resiudicata.hu/wp-content/uploads/2025/04/velemeney-az-igazsagugyi-targyu-torvenyek-modositasarol_RI_20250422-1.pdf, 2. oldal.

(OBT-nek), amely határozatával megerősítheti az elutasítást, vagy az egyetértési jog gyakorlását megtagadja.

Bár úgy tűnhet, hogy ez kellő garanciát jelent (hiszen ha a kérelem elbírálója és az OBT nem jut 30 napon belül egyetértésre, úgy a bírót tovább kell foglalkoztatni), ez az eljárás valójában nem felel meg az uniós jog követelményeinek, hiszen az OBT nem bíróság (noha a fent kifejtettek szerint az uniós jog bírói jogorvoslatot követel meg), a bíró pedig, mint érintett fél, nincs abban a helyzetben, hogy a kérelem elbírálójának határozatában foglalt indokokkal szembeni érveit kifejtse, legalábbis a tervezet nem rendezi, hogy ezt milyen eljárásban és mikor tehetné meg, hiszen a jelenleg vázolt eljárásrend szerint a kérelem elbírálója anélkül küldi meg az OBT-nek a határozatát, hogy annak észrevételezésére a bírónak lehetőséget biztosítana. Ilyen körülmények között a jogorvoslat bizonyosan nem tekinthető „hatékonnak” a Charta 47. cikke értelmében.

A határidőkből kicsúszás miatti vagyoni elégtétel – a Tervezet 123-125. §§, 148. §, 208. §-hoz fűzött megjegyzések

A Tervezet a Pp.-be az új 147/A. § beiktatásával szabályozza a bíróság számára törvényben megállapított intézkedési határidő túllépésének következményét. A Tervezet alapján az intézkedési határidő túllépése esetén a bíróságnak a határidő lejártát követő naptól kezdve naponta a – késedelem első napján érvényes – minimálbér 3 százalékának megfelelő mértékű vagyoni elégtételt kell nyújtania a felek részére. A minimálbér összege jelenleg 290.800 Ft, így a jelenlegi minimálbérrel számolva a vagyoni elégtétel napi összege 8724 Ft. A Tervezet jogorvoslati lehetőséget is biztosít a felek számára arra az esetre, ha a vagyoni elégtétel kifizetése iránt a bíróság nem intézkedik. A Tervezet a Kp. módosításával a közigazgatási perekre is azonos szabályokat irányoz elő.

A Tervezet az eljárások észszerű határidőn belüli elintézését célozza, azonban a javaslatban több, a bíróságokat és a bírakat hátrányosan érintő olyan problémát lehet azonosítani, amely éppen a jogkeresők ügyeinek a hatékony és időszerű elintézését nehezítheti majd meg. Ráadásul a határidők ilyen betartatása a bírák és bírósági dolgozók már jelenleg is tapasztalható erős leterheltsége mellett az ítélkezés minőségének a súlyos romlásához vezethet.

Egyrészt, egyetértünk az OBT-vel,⁶ amely szerint „a javasolt szabályozás számos jogalkalmazási problémát vethet fel, a bíróságok adminisztrációs terheit növelheti, és szemben az elérni kívánt céllal akár az eljárások elhúzódását is elősegítheti”. Egy perben számos határidő meg nem tartása felmerülhet, aminek az adminisztrációja a bíró érdemi ügyintézése (például tárgyalásra való felkészülés, érdemi iratok áttanulmányozása, ítélet írása) előtt vesz el értékes időt. Továbbá az adminisztráció a bírón kívül a bíróság gazdasági dolgozóira és ügyintéző munkatársaira is nagy terhet ró. A bevezetni javasolt szabályozás ezen valószínűsíthető követelménye ellentétben áll a Tervezet egyéb részei (pl. a rövidített indokolás) kapcsán megfogalmazott azon szabályozási céllal, hogy „a polgári perekben indokolt a felesleges adminisztrációs terhek csökkentése és az érdemi munkavégzésre fordítható idő növelése”⁷

⁶ Országos Bírói Tanács: Észrevételek az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló javaslatához, <https://obt-jud.hu/sites/default/files/sajtokozlemenyek-mellekletek/Eszrevetelek-OBT-20250422.pdf> 10. oldal

⁷ Lásd pl. a 126. §-hoz fűzött indokolást.

A szabályozás praktikus problémákat is felvet: nem világos például, hogy a „haladéktalanul” elvégzendő feladatok esetében mikortól esik késedelembe a bíróság.

Ezzel kapcsolatban a Kormány Tervezete nem veszi figyelembe azt a tényt sem, hogy az elmúlt időszakban számtalan híradás foglalkozott azzal, hogy a bírák és különösen az igazságügyi alkalmazottak rendkívül alacsony fizetése miatt jelentős mértékű az elvándorlás. Ezen a 2024. év végi fizetésemelés sem segíthetett: amikor az OBT ismét béremelésre tett javaslatot⁸ 2025. április 2-án, kiemelte, hogy a „*kialakult bérkülönbség az alsóbb fokú bíróságok bírúit sújtja elsősorban, mivel a 15%-os illetményalap emelés*” nem volt tekintettel az elmúlt évek hatalmas mértékű inflációjára. Az elvándorlás és az ebből fakadó leterheltség már így is túlfeszíti némely bíróságok működési kereteit, amelyet csak tetézni fog a vagyoni elégtétellel kapcsolatos ügyintézési terhek megjelenése. A Kormány tervezete elvárja, de nem ad megfelelő emberi erőforrást az eljárási határidők betartására – ahogy az OBT fogalmaz: „[a]z ilyen rendelkezéshez az államnak a bíróságok részére megfelelő munkafeltételeket, országos szinten kiegyensúlyozott és azonos munkaterhet kell biztosítania. Ha kellő háttér gondoskodik az ügyek előkészítéséről, csak akkor kérhető számon egy-egy határidő elmulasztása.”⁹

Másrészt, a Tervezet teljességgel objektív felelősséget telepít a bíróságokra azzal, hogy nem vehetőek figyelembe az eset körülményei. Az eljárás hosszának észszerűségét az Európai Bíróság gyakorlata alapján például számos körülmény (így az ügy bonyolultsága, a kérelmező és az érintett hatóságok magatartása, és az ügyfél számára az eljárás tétje) egybevetése alapján lehet csak megállapítani. A Tervezet alapján viszont nem értékelhető az, hogy ki okozta a késedelmet, vagy hogy a késedelemből eredt-e az ügyfélnek ténylegesen kára (például egy szakértő felé be nem tartott határidő esetén nem keletkezik az alperesnek vagy felperesnek kára). A Res Iudicata bírói egyesület példája szerint a „*kb. három hónap múlva kitűzendő tárgyalás kitűzésének néhány napos késedelme a fél számára közömbös, a tárgyalás időpontja ugyanaz lesz; a két tárgyalás közötti intézkedés néhány napos késedelme szintén közömbös, mivel akkor a fél számára is később kezdődik a határidő*”.¹⁰ Az sem lesz mérlegelhető, ha például a bíró betegsége miatt alakul ki a csúszás, hogy milyen a bíróság ügyterhe, és az elégtelen személyi vagy tárgyi feltételekre sem lehet majd hivatkozni.

Harmadrészt, ahogy az OBT is felhívta a figyelmet rá,¹¹ az észszerű időn belüli ügyintézés követelményét az eljárás egészét tekintve lehet csak nézni, és nem lehet kiragadva szankcionálni minden egyes eljárási határidő elmulasztását.

Negyedrészt, a Tervezet indokolása nem ad választ arra, hogy ezt a szabályt miért csak a bíróságok vonatkozásában vezették be, és nem például az emberekkel intenzívebb és rendszeresebb kapcsolatban álló közigazgatási szervekkel (építésügyi hatóságok, földhivatalok) kapcsolatban is. Az indokolatlan

⁸ 35/2025. (IV. 2.) OBT határozat, <https://obt-jud.hu/sites/default/files/hatarozatok/2025-04/35-2025-IV-2-OBT-hatarozat.pdf>

⁹ Országos Bírói Tanács: Észrevételek az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló javaslatához, <https://obt-jud.hu/sites/default/files/sajtokozlemenyek-mellekletek/Eszrevetelek-OBT-20250422.pdf> 11. oldal

¹⁰ RES IUDICATA Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület: Vélemény az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról, https://resiudicata.hu/wp-content/uploads/2025/04/velemeney-az-igazsagugyi-targyu-torvenyek-modositasrol_RI_20250422-1.pdf 5-6. oldal

¹¹ Országos Bírói Tanács: Észrevételek az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló javaslatához, <https://obt-jud.hu/sites/default/files/sajtokozlemenyek-mellekletek/Eszrevetelek-OBT-20250422.pdf> 10. oldal

különbségtétel felveti a hatalmi ágak megosztásának a sérelmét és azt, hogy itt kifejezetten a bíróságok működésének elnehezítése valósul meg.

Ötödrészt, kérdéses az is, hogy a kifizetendő elégtételekre milyen forrásból kerül majd sor. Egy-egy eljárásban (például felszámolási eljárásban, csődeljárásban, közös tulajdon megosztása iránti perekben) akár több száz peres fél is lehet, így néhány hét határidő-mulasztás (ami nem is feltétlenül a bíróság hibájából fakad) több tízmilliós nagyságrendű terhet ró majd a bíróságra. A Tervezet nem módosítja ugyanakkor költségvetési törvényt, és abban a bíróságokat megillető költségvetést. Ebből úgy tűnik, hogy a jogalkotói szándék szerint a bíróságoknak a mostani költségvetésükből kell majd kigazdálkodniuk a vagyoni elégtétel-összegeket, ami szükségszerűen a jelenleginél is nehezebb helyzetbe hozná őket. Egy bírói számítás szerint *„ha minden hatodik ügynél van egy kis csúszás, az napi kilencmillió forintba kerülhet egy amúgy is anyagi gondokkal küszködő bíróságnak”*.¹²

Hatodrészt, a Tervezet a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvénnyel kapcsolatos pontos viszonyt sem szabályozza. Ez felveti annak a lehetőségét, hogy valamely késedelem anyagi következményeit kétszeresen kell a bíróságnak állnia, ami tovább súlyosbíthatja a tervezett szabályozásnak a bíróságok költségvetésére gyakorolt, fent vázolt hatását.

Alapvető probléma, hogy a Tervezet indokolása nem ad semmiféle választ arra a kérdésre, hogy a meglévő (a peres felek igényérvényesítésén alapuló) vagyoni elégtételadás rendszere miért nem jelent megfelelő jogorvoslatot a polgári perek elhúzódására. A Tervezet indokolása csupán annyit rögzít, hogy a bevezetni javasolt szabályozásra azért van szükség, mert *„valamennyi jogkereső érdeke, hogy a polgári perek és közigazgatási perek észszerű időn belül fejeződjenek be”*. Míg ezzel a céllal maradéktalanul egyetértünk, a fent vázolt problémák (így különösen a bíróságok adminisztratív terheinek elkerülhetetlen növekedése és a bírósági költségvetés további szűkülése) fényében nem látjuk biztosítottak, hogy az új jogintézmény ehhez hozzá fog járulni. Arra ugyanakkor nagy szükség volna, hogy egy kiterjedt vizsgálat keretében a jogalkotó felmérje a 2021. évi XCV. törvénnyel bevezetett rendszer eredményeit, hatásait, esetleges problémáit, és – amennyiben szükséges – ennek módosítására tegyen javaslatot a hatékonyabbá tétele érdekében.

Szintén nehezen érthető, hogy ha már ilyen széles körben tesz javaslatot a Kormány az igazságszolgáltatási szabályok (köztük a büntetőeljárás törvény és a közigazgatási perrendtartás) módosítására, akkor a büntetőeljárással és a közigazgatási perekkel kapcsolatban miért nem kerül sor hasonló (ügyféli kezdeményezésen alapuló) vagyoni elégtételadás bevezetésére, különös tekintettel arra, hogy egy elhúzódó büntetőeljárás milyen súlyos beavatkozást jelent az érintettek életébe, és hogy a tartalmi összefoglaló szerint a Tervezet által javasolt *„büntetőjogi változtatások célja a büntetőeljárások időszerűségének javítása [...]”*.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések – a Tervezet 15-42. §§-aihoz fűzött megjegyzések

A Tervezet 5. címe a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvényt (Jszbt.-t) szinte teljes egészében újraírja.

¹² <https://24.hu/belfold/2025/04/10/kesedelmi-dij-hatarido-kivezettetes-birosagok-kormany-javaslat/>

Az eljárási garanciák biztosításával, az eljárás részleteinek kidolgozásával egyetértünk. Pozitív fejlemény az egyezség, reparáció lehetősége, valamint az, hogy számos rendelkezés a jogi személy törvényes továbbműködését támogatja, amikor ez lehetséges.

Ugyanakkor a Tervezet alább részletezett rendelkezései nem követik többek között a **normavilágosság** elvét, ezáltal a jogbiztonságot veszélyeztetik. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság egyik feltétele a jogbiztonság. A jogbiztonság követelménye a jogalkotótól elvárja, hogy az egyes szabályok is „világosak, egyértelműek és a norma címzettjei számára is értelmezhetők és követhetők legyenek” {34/2014. (XI. 4.) AB határozat, Indokolás [116], [120]}. A normavilágosságot az absztrakció csak addig nem sérti, amíg „mértéke nem ér el egy olyan szintet, amely az azokat tartalmazó rendelkezések alkalmazását objektív szempontok szerint már önmagában is lehetetlenné, vagy éppenséggel kiszámíthatatlanná, önkényessé tenné [...]” {3134/2023. (III. 27.) AB határozat [24]}. Az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdése szerint **jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.**

A tervezett **Jszbt. 30. §** (és a hatályos Jszbt. 29. §) szerint a törvény **uniós jognak való megfelelést** szolgál. Az EU Alapjogi Chartája 51. cikk (1) cikke alapján az **EU Alapjogi Chartájának** rendelkezéseit is meg kell tartani az uniós jog végrehajtása során, így jelen esetben érvényesülnie kell az EU Alapjogi Chartája 48. cikk (2) bekezdésének („[m]inden gyanúsított személy számára biztosítani kell a védelemhez való jogának tiszteletben tartását”) és a 49. cikk (3) bekezdésének („[a] büntetések súlyossága nem lehet aránytalan a bűncselekményhez mérten”) is. A **Tervezet Jszbt.-t érintő több rendelkezésében sérülnek a fenti alapelvek.**

A Tervezet 15. § (3) bekezdés alapján a **Jszbt. egy 1. § (3) bekezdéssel** egészülne ki, miszerint „[.] jogi személyre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni a) akkor is, ha a jogi személy a bűncselekmény elkövetése után a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt jön létre [...]”. Ez a rendelkezés a Tervezet 16. §-ával (Jszbt. 2. §) együtt olvasva **nem világos**, valamint **túlzottan szélesre tárja a Jszbt. hatályát.** Indokolt annak meghatározása, hogy a bűncselekmény és a bűncselekmény elkövetése után létrejött jogi személy között milyen kapcsolat fennállása esetén alkalmazandó a Jszbt. az érintett jogi személlyel szemben. Erre megoldás lehet, hogy a Jszbt. 4. § (1) bekezdésben felsorolt (pl. „a) a jogi személy bűncselekmény eredményeképp jött létre”) esetekre korlátozza az elkövetés idején még nem létező, később alakult jogi személlyel szembeni alkalmazhatóságot.

A tervezett **Jszbt. 2. § (2) bekezdés** szerint „[a]z (1) bekezdés alkalmazása szempontjából a jogi személy vezetőjének kell tekinteni azt a személyt is, aki a bűncselekmény elkövetése után [vált], a jogi személy vezetőjévé.” Szükséges a Tervezet pontosítása, ugyanis például amennyiben egy jogi személy „tevékenységi körében” más által elkövetett bűncselekményről (2. § (1) d)) tudott valaki, aki később a jogi személy vezetőjének minősülő pozícióba került, akkor nem reális, hogy ez a később szerzett pozíció minden esetben megalapozza a jogi személy büntetőjogi szankcionálhatóságát.

A Tervezet 16. §-a a fentiek mellett, azoknál még mélyebben módosítaná a **Jszbt. 2. §-át**, amely meghatározza, hogy mely bűncselekmények elkövetése esetén alkalmazhatók a benne foglalt szankciók. A Tervezet **megszüntetné** a hatályos jogszabályban szereplő **szándékosságot** a jogi személlyel szembeni büntetőjogi intézkedések alkalmazhatósága feltételeként, aminek következtében **gondatlanságból** elkövetett bűncselekmények esetén is **alkalmazhatóvá** válna a Jszbt. A Tervezet szövege és indokolása

erről a lényeges módosításról hallgat, míg a jogi személyek **büntethetősége jelentősen, aránytalanul, a jogbiztonságban foglalt előreláthatóság elvét sértve kiszélesedne**. Javasoljuk a szándékosság megtartását az indokolatlanul tág tárgyi hatály helyett.

A tervezett **Jszbt. 3. § (4) és (5) bekezdéseiben** üdvözlendő, hogy büntetéskiszabási elveket határoz meg a Tervezet. Ezek mellett, és a konkrét eljárások során ezeket időben is megelőzően, a 2. §-nak követnie kellene a normavilágosság elvét annak érdekében, hogy az intézkedések alkalmazhatósága megfelelően körülhatárolt, világos, a címzettek számára **értelmezhető és követhető legyen**.

A Tervezet 38. § szerint **Jszbt. 26/A. § (1) bekezdése** a következőképp módosulna, részben a hatályos jogszabály tartalmával azonosan:

„(1) E törvény rendelkezéseit az ezen alcímben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni, ha jogi személlyel szemben intézkedés alkalmazásának van helye, de

a) nyomozás nem indult,

b) a büntetőeljárást azért függesztették fel, mert

ba) az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható,

bb) az elkövető tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt,

bc) az elkövető ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, vagy

c) a büntetőeljárást azért szüntették meg vagy a terheltet azért mentették fel, mert

ca) nem ő követte el a bűncselekményt,

cb) a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt ő követte el.”

A hatályos Jszbt.-ben nem szerepel olyan rendelkezés, hogy a jogi személlyel szembeni intézkedés akkor is **alkalmazható** lenne, **ha nem indult nyomozás**. Indokolt lenne részletezni, hogy milyen esetekben, milyen eljárási garanciákkal, és nem utolsósorban minek a nyomozása esetében lehet intézkedést alkalmazni nyomozás nélkül. A jogbiztonság mellett a **tisztességes eljárás követelményének sérelmét** veti fel ez az esetkör. Továbbá aggályos, hogy a tervezett Jszbt. 2. § szerinti, a hatályosnál szélesebb körű alkalmazhatóság különösen túlzó lehetne a tervezett **Jszbt. 26/A. § (1) bekezdésében** foglalt esetekben.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdése biztosítja a **védelemhez való jogot**, amelynek a Jszbt. alkalmazása során való teljeskörű érvényesülése érdekében az alábbi észrevételt tesszük.

A **Tervezet 28. §** szerint a **Jszbt. 12. §** módosul. A módosítani tervezett szakasz (8) bekezdése alapján *„[a]z eljárás alá vont jogi személy törvényes képviselőjének terhelti vagy tanúként történő kihallgatásán a jogi személy védőjének jelenléte nem kötelező.”* Tekintettel arra, hogy a Tervezet 24. § szerinti Jszbt. 9. § (4) bekezdése alapján a *„terhelt védője nem lehet az eljárás alá vont jogi személy védője,”* a jogi személy védelmében szükséges annak biztosítása, hogy a kihallgatás feltétele legyen a jogi személy védőjének jelenléte, ha a jogi személy valamely, akár eljárás alá nem vont törvényes képviselője, erre igényt tart.

Kádár András Kristóf

társelnök

Magyar Helsinki Bizottság

Vig Dávid

igazgató

Amnesty International
Magyarország